

GEMEENTE HOORN

Document	Archeologische Quickscan
Plangebied	Grote Oost 37 - Trommelstraat, Hoorn, gemeente Hoorn
Adviesnummer	21200
Opsteller(s)	■■■■■■■■■■ (archeoloog) & ■■■■■■■■■■ (senior archeoloog)
Datum	23-08-2021

Advies	Vrijgeven onder voorwaarde: Monitoring werkzaamheden. (kosteloos)
	Indien toch meer wordt afgegraven en/of werkzaamheden aan de fundering worden uitgevoerd, is mogelijk alsnog nader archeologisch onderzoek vereist. In dat geval vervalt bovenstaand advies.
Vervolgtraject	Het is van belang dat Archeologie West-Friesland minstens een week van tevoren wordt geïnformeerd over de start van de werkzaamheden. archeologie@hoorn.nl / 06-11648953

Archeologische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van Meneer ■■■■■■■■■■ Werkplaats voor Architectuur (contactpersoon: ■■■■■■■■■■) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot het ombouwen van een berging tot woning aan de Trommelstraat achter Grote Oost 37 in Hoorn, gemeente Hoorn.

Om de bestemming van de berging (ca. 27 m²) te wijzigen wordt een uitgebreide vergunningsprocedure doorlopen. De begane grondvloer in de berging is reeds verwijderd en aan de achterzijde van de berging is een strook grond weggegraven (afb. 2). Inpandig zal niet verder worden afgegraven.

In het pand wordt een nieuwe vloer aangelegd waarvan de onderzijde zal reiken tot 25 cm onder peil (= 5 cm onder maaiveld Trommelstraatzijde, afb. 3 en 4). Achter de berging (aan de zijde van Grote Oost 37) ligt het maaiveld een stuk hoger, namelijk ca. 108 cm boven het maaiveld aan de Trommelstraatzijde.

Het pand Grote Oost 37 is een Rijksmonument (monumentnummer 22362).¹

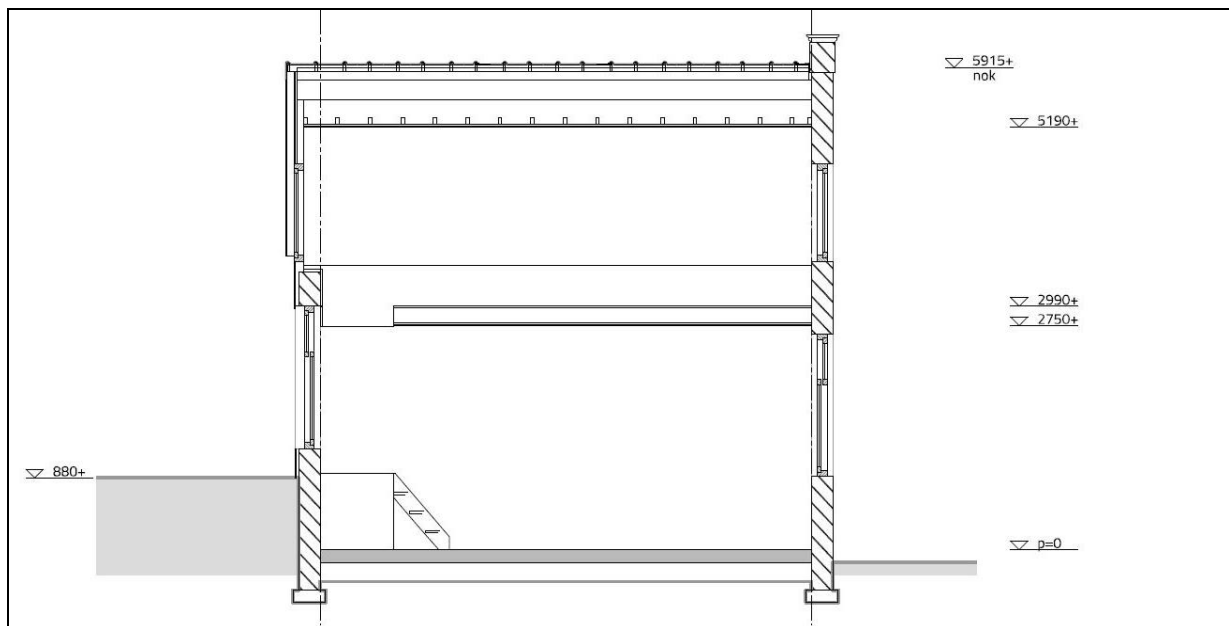
¹<https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/22362>.

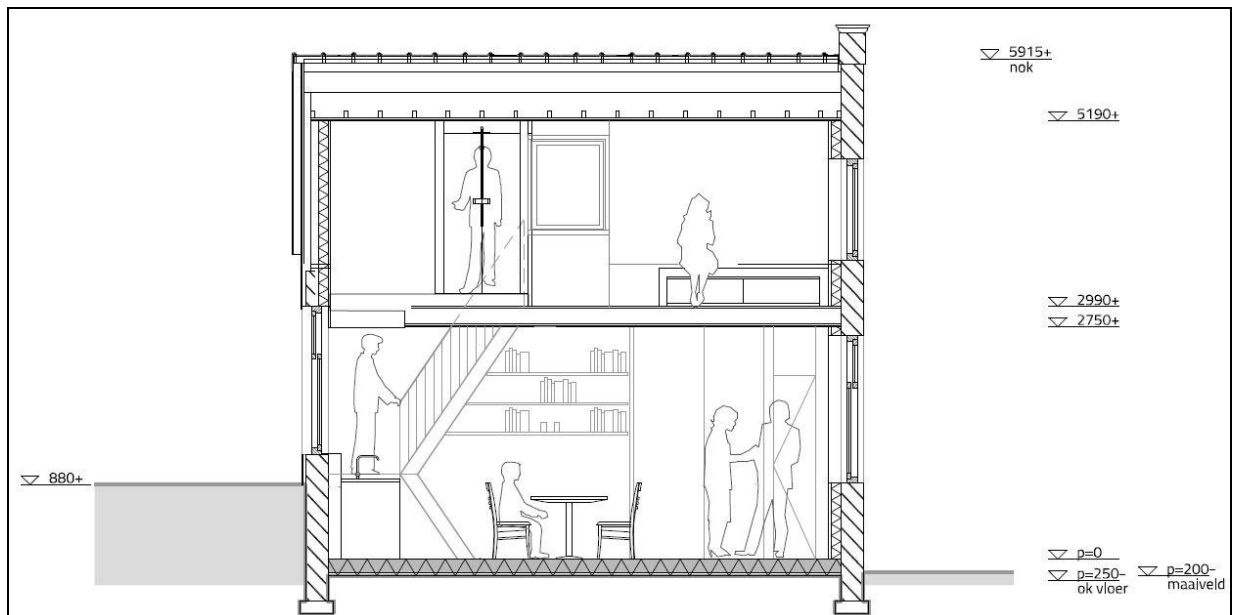
Afbeelding 1. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op een topografische kaart (bron: PDOK).

Afbeelding 2. De reeds uitgevoerde werkzaamheden in de berging aan de Trommelstraat (foto's AWF, 22-07-2021 & 19-08-2021).

Afbeelding 3. Doorsnedetekening bestaande situatie.

Afbeelding 4. Doorsnedetekening nieuwe situatie.

2. Beleidskaart archeologie

De gemeenteraad van Hoorn heeft op 12 maart 2013 de 'Beleidskaart Archeologie' vastgesteld. Op deze kaart is aangegeven waar de bekende archeologische vindplaatsen zich bevinden en welke archeologische verwachtingszones er zijn in de categorieën (zeer) hoog, middel en lage verwachting. De verwachting is gecombineerd met een beleidsadvies per archeologische verwachtingszone.

Het plangebied ligt in het historisch stadscentrum van Hoorn. Op de beleidskaart is dit een zone waar bij **alle** grondroerende werkzaamheden rekening moet worden gehouden met archeologie.

3. Cultuurhistorische achtergrond

Het plangebied ligt tussen de Trommelstraat en het Grote Oost. Deze locatie ligt midden in de oudste kern van de stad Hoorn. De eerste bewoning in Hoorn is ontstaan rondom de Roode Steen aan het einde van de 13de eeuw. Het Grote Oost maakt samen met het Kleine Oost en het West onderdeel uit van de Westfriesse Omringdijk en is daarmee een van de oudste straten van de stad. In de 14de eeuw breidde de bebouwing zich vanaf de Roode Steen snel uit, vooral langs de straten het Grote Noord, het Grote Oost en het West. Vanaf de Rode Steen is het Grote Oost (toen nog de Ooststraat) langzaam volgebouwd. Aanvankelijk waren dit houten huizen, later past men brandveiligere materiaal toe als bakstenen en dakpannen.

De Trommelstraat is ontstaan als burgwal van het Grote Oost. Een burgwal was een water waarheen de percelen van een straat afwaterden. Dit water stond in verbinding met het water in de Breesstraat-Schoolsteeg en de gracht rondom de kerk. In het licht van voorgaande korte ontstaansgeschiedenis van Hoorn is het aannemelijk dat het water van de Trommelstraat in de eerste helft van de 14de eeuw is gegraven. Langs dit water stond toen nog geen bebouwing. Vanaf wanneer dit wel het geval was, is niet precies aan te geven. Het is goed mogelijk dat hier reeds in de 15de eeuw huizen zijn gebouwd.

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op de kaart van Jacob van Deventer uit ca. 1560 is het water in de Trommelstraat duidelijk zichtbaar (blauwe streep, afb. 5). Langs de straat is bebouwing aanwezig.

Afbeelding 4. De globale ligging van het plangebied (zwarte cirkel) op de kaart van Van Deventer uit ca. 1560.

Op de kaart van Guicciardini uit 1582 is de situatie nog hetzelfde (afb. 3). In 1593 is het water in de Trommelstraat volgens de kroniek van Velius overwelfd: *"Dit jaer werd de Trommelstraet achter 't Oost eerst verwelft, dat voorheen een kleijn oolijk water was, met den naem van de Burchwal, en werd nu aldus van de burgers vernoemt, om dat de trommel in een van de huijsen uijtgehangen was. De heeren haddense vereert met den heerlijken naem van de Warmoes-straet, maer de naem, die 't gemeijne volk gaf, behiel het veld, en heeft d'ander met den tijd uijtgewischt."* In 1773 is de overwelving grotendeels vernieuwd.

Afbeelding 5. De globale ligging van het plangebied (rode cirkel) op de kaart van Guicciardini uit 1582. Het noorden is onder.

De situatie na het overwelven van de gracht is zichtbaar op de kaart van Utenwael uit 1596 (afb. 4) en de kaart van Velius uit 1615 (afb. 5). Op beide kaarten is aaneengesloten bebouwing langs de Trommelstraat afgebeeld. Ook op de 18de-eeuwse kaart van Doesjan is de zuidzijde van de Trommelstraat volledige bebouwd.

In de 17de en 18de eeuw woonden langs het Grote Oost de rijkste regentenfamilies van de stad. De bebouwing aan de Trommelstraat is ontstaan op de achtererven van de huizen aan het Grote Oost. Uit de verponding van 1733 blijkt dat diverse eigenaren van de panden aan het Grote Oost ook eigenaren van de panden aan de Trommelstraat waren en deze verhuurden.

Afbeelding 6. De globale ligging van het plangebied (rode cirkel) op de kaart van Utenwael uit 1596. Het noorden is onder.

Afbeelding 7. De globale ligging van het plangebied (rode cirkel) op de kaart van Velius uit 1615. Het noorden is onder.

Afbeelding 8. De globale ligging van het plangebied (rode cirkel) op de kaart van Doesjan uit 1794. Het noorden is onder.

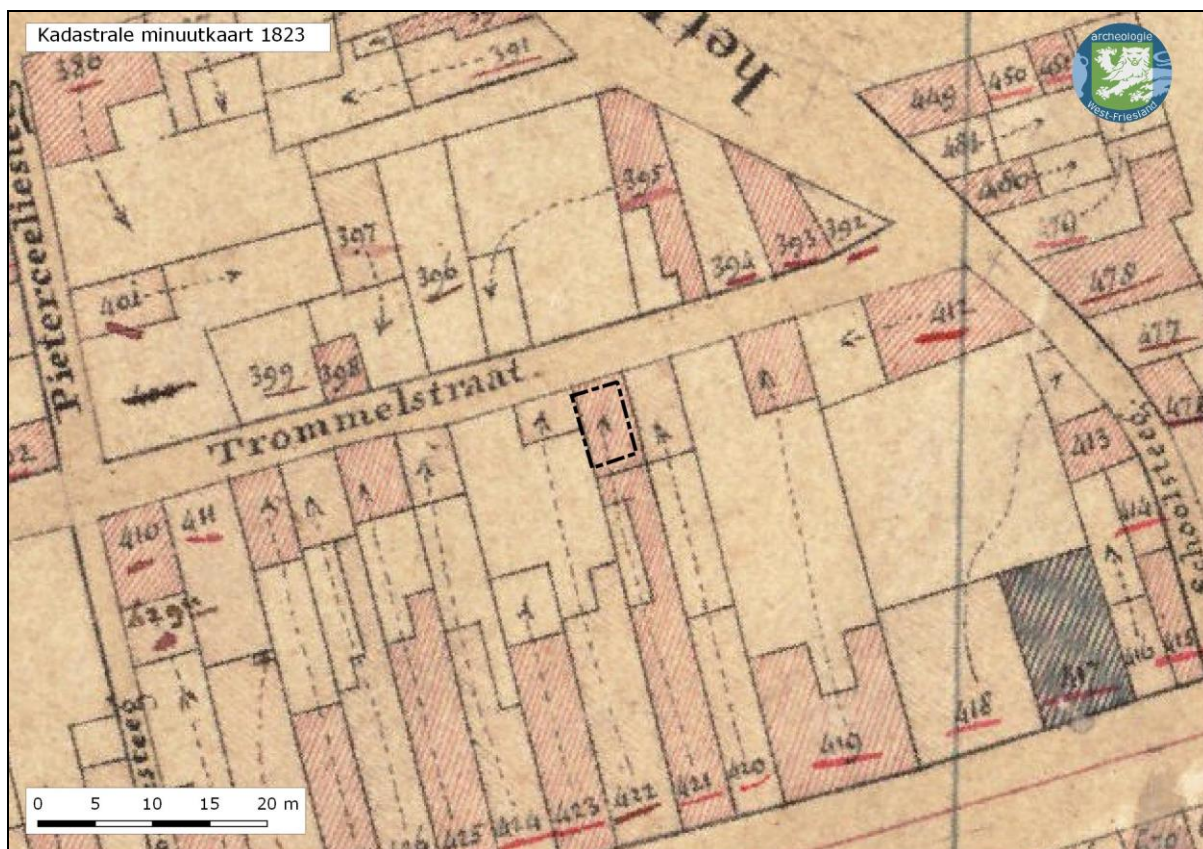
Op de eerste kadastrale kaart uit 1823 staat een gebouw afgebeeld binnen het plangebied. Dit gebouw staat op het perceel van het grotere pand aan het Grote Oost (A421), dat in eigendom was van tapper Hendrik Halleman. Het pand aan het Grote Oost loopt helemaal door tot aan de bebouwing binnen het plangebied. Op een latere kadastrale kaart uit 1893 is de situatie nog hetzelfde. Uit het kadaster blijkt dat in 1910-1911 gedeeltelijke sloop (van de aanbouw achter het pand aan de Grote Oost) en nieuwbouw is uitgevoerd op het perceel. Het perceel Grote Oost 37 werd vanaf toen gebruikt als huis, erf en atelier. Later werd het perceel omschreven als 'winkelhuis en erf'. Het pandje binnen het plangebied dateert in oorsprong van voor 1823.

4. Archeologische en geologische bronnen

Bij graafwerkzaamheden enkele tientallen meters ten oosten van het plangebied (Trommelstraat 10) zijn zeer onlangs verschillende archeologische resten tevoorschijn gekomen. Oude funderingen lagen hier direct onder het maaiveld en stammen minimaal uit de 17de eeuw (afb. 10).

Nabij het plangebied zijn in 2015 graafwerkzaamheden in en rond de panden aan het Grote Oost 47 en Schoolsteeg 1 en 3 archeologisch begeleid (AWF project 424). Bij het uitgraven van het pand Grote Oost 47/Schoolsteeg 1 kwamen veel funderingen en kelders bloot te liggen. De archeologische sporen dateerden vanaf de 16de eeuw. Een reconstructie kon worden gemaakt van de verschillende woningen en erven door de eeuwen heen. Dit onderzoek onderschrijft het belang van archeologisch onderzoek bij interne verbouwingen in het historisch centrum.²

² Schrickx 2018, 57.

Afbeelding 9. De ligging van het plangebied (zwarte stippellijn) op de kadastrale minuutkaart uit 1823 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Afbeelding 10. Monitoring achter Grote Oost 41, kijkend richting de Trommelstraat (foto AWF, 19-08-2021).

In 2020 heeft Archeologie West-Friesland een bodemsanering achter Grote Oost 53 archeologisch begeleid (Archisnummer 4781693100). Hierbij zijn vijf werkputten zijn onderzocht. Middeleeuwse lagen zijn daarbij niet onderzocht, omdat de werkzaamheden maar tot maximaal 80 cm onder maaiveld reikten. Verspreid over het terrein zijn wel bewoningsresten uit de 16de tot en met 19de eeuw aangetroffen. Onder andere de funderingen van een koetshuis en een 17de-eeuwse bestrating werden blootgelegd.³ Het onderzoek wordt momenteel uitgewerkt.

Nabij het plangebied zijn in het verleden verder verschillende losse vondsten gedaan, zoals in en achter het Foreestenhuis aan het Grote Oost 43 (AWF vondstmeldingsnummer 1697). Bij restauratie – en graafwerkzaamheden zijn hier onder andere fragmenten van wandtegels, plavuizen, aardewerk en metaal gevonden. Daarnaast zijn langs de achtergevel twee benen tandenborstels en een benen lepel gevonden.

5. Conclusie

Het staat in de planning om de berging achter Grote Oost 37, aan de Trommelstraat, om te bouwen tot woning. Daartoe wordt onder andere een nieuwe begane grondvloer in het pand geplaatst. De oude vloer is al verwijderd. Er zal inpandig niet verder worden afgegraven. De geplande bodemroerende werkzaamheden zijn dus al uitgevoerd.

Het plangebied heeft op basis van historisch kaartmateriaal, historische bronnen en archeologische bronnen een hoge archeologische waarde. Van historisch kaartmateriaal valt af te leiden dat in ieder geval vanaf de 16de eeuw continu bebouwing aanwezig was ter hoogte van het plangebied. Bewoning aan deze zijde van de Trommelstraat is waarschijnlijk in de 15de eeuw tot stand gekomen. Oude funderingen, vloeren, waterkelders, (betegelde) voorraadkelders, waterputten, afvalkuilen en beerputten vallen binnen de archeologische verwachting. Oude funderingen liggen vermoedelijk vlak onder het maaiveld.

6. Advies

Indien de (grondroerende) plannen ongewijzigd blijven, is nader archeologisch onderzoek in het kader van de Archeologische Monumentenzorg niet noodzakelijk. Archeologie West-Friesland adviseert in dat geval de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

Ten behoeve van het doen van waarnemingen dient wel in de omgevingsvergunning te worden opgenomen dat Archeologie West-Friesland toekomstige graafwerkzaamheden wil **monitoren**. Voor het monitoren van de verdere werkzaamheden worden geen kosten in rekening gebracht en dit zal niet tot noemenswaardige vertragingen leiden. Vondstmateriaal dat bij het uitvoeren van het werk wordt aangetroffen is (conform de Erfgoedwet, § 5.4, artikel 5.10) eigendom van de Gemeente Hoorn en zal door Archeologie West-Friesland worden aangeleverd aan het gemeentelijk depot voor bodemvondsten.

Het is van belang dat Archeologie West-Friesland **minstens een week van tevoren** wordt geïnformeerd over de start van de werkzaamheden (archeologie@hoorn.nl / 06-11648953).

Indien toch meer wordt afgegraven en/of werkzaamheden aan de fundering worden uitgevoerd, is mogelijk alsnog nader archeologisch onderzoek vereist. In dat geval vervalt bovenstaand advies.

³ Leek & Soonius 2020.

7. Bronnen

Archis 3.0

Gemeente Hoorn, 2012. Beleidskaart Archeologie (vastgesteld door de gemeenteraad op 12 maart 2013).

Leek, J. & C.M. Soonius, 2020. Vrijgavedocument Archeologie. Grote Oost 53, Hoorn, gemeente Hoorn. Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Schrickx, C.P., 2018. Rijk en arm op het Grote Oost en in de Schoolsteeg. Een archeologische begeleiding in en rond de panden Grote Oost 47 en Schoolsteeg 1 en 3. *West-Friese Archeologische Rapporten 110*, Archeologie West-Friesland, Hoorn.

Westfries Archief

8. Geldigheid

Indien de (bodemroerende) plannen voor dit project worden gewijzigd na advisering, dan dienen de nieuwe plannen te worden voorgelegd aan Archeologie West-Friesland, zodat deze opnieuw kunnen worden beoordeeld. Het voorgaande advies vervalt daarmee.

Deze archeologische quickscan heeft een geldigheid van **2 jaar**. Na verloop van deze periode wordt het advies ongeldig en dient bij ontwikkelingen een nieuw archeologisch advies te worden aangevraagd. Dit geldt ook voor ongewijzigde bouwplannen.

Bovenstaand archeologisch advies is daarmee geldig tot:

23-08-2023